

Centrul de Analiză și
Prevenire a Corupției

GHIDUL

AVERTIZORULUI
DE INTEGRITATE

/pentru cetățeni/

Elaborat de Asociația Obștească „Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției” (CAPC).

*Ghidul a fost elaborat în cadrul proiectului „**Consolidarea integrității publice în Republica Moldova**”, implementat de A.O. Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției, cu finanțare din partea UK aid cu suportul Guvernului Marii Britanii. Responsabilitatea pentru conținutul ghidului aparține autorului și nu reflectă neapărat poziția Guvernului Britanic.*

Toate drepturile sunt rezervate Asociației Obștești „Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției”.

CUPRINS

I. AVERTIZORUL DE INTEGRITATE	6
II. AVERIZAREA DE INTEGRITATE	8
III. PROCEDURA DE EXAMINARE A AVERTIZĂRILOR DE INTEGRITATE	12
IV. PROTECȚIA AVERTIZORULUI DE INTEGRITATE	16
V. ACTE NORMATIVE ȘI SURSE UTILE DE INFORMAȚIE	20
FORMULARE UTILE	21

” Lumea este un loc periculos în care să trăiești; nu din cauza oamenilor care sunt răi, ci din cauza acelor care nu fac nimic în legătură cu aceasta.” (Albert Einstein)

Omul petrece la serviciu aproape jumătate din viața sa. De aceea, este foarte important confortul psihologic la locul de muncă și sentimentul de satisfacție a lucrului bine făcut. Aceste stări pot fi atinse doar când muncești conștiincios și corect, când sunt respectate reglementările și standardele în vigoare atât de către angajator, inclusiv conducerea instituției, cât și de către toți angajații.

Deseori, însă, ne confruntăm cu situații mai puțin plăcute la locul de muncă. Fie am observat un coleg care nu respectă legea, fie am văzut cum cineva ia bani pentru a favoriza pe altcineva sau, și mai grav, nu se respectă anumite standarde

care pun în pericol viața semenilor noștri și prejudiciază interesul public.

Pentru că îți pasă de societatea în care trăim, pentru că îți dorești o țară dezvoltată, în care cetățeanul să fie respectat, nu trebuie să tolerezi ilegalitățile din instituția în care activezi. Este dreptul tău să faci dezvăluiri despre ilegalitățile sau neregulile de la locul de muncă, care afectează interesul public.

Cu alte cuvinte, o dezvăluire de informații despre nereguli, activități ilegale, periculoase, care se întâmplă la locul de muncă se numește **avertizare de integritate**.

Radu este muncitor în compania de construcții „Casa în care ești în siguranță” și are o experiență de peste 5 ani de muncă în alte companii de construcții, fiind implicat direct în edificarea mai multor clădiri. Pe parcursul activității în compania „Casa în care ești în siguranță”, Radu a observat că betonul utilizat pentru turnarea stâlpilor de rezistență a blocului, în mod evident, nu conținea cantitatea suficientă de ciment, pentru a asigura rezistența clădirii, deși s-a anunțat că acesta corespunde standardelor. Proprietarul companiei zilnic era prezent pe șantierul de construcții, iar instituțiile de control din domeniu, recent, făcuseră verificări. Radu a considerat că atât managementul companiei, cât și instituțiile de control cunosc despre neregulile admise în procesul de construcție a blocului. Din acest motiv, dar și pentru a nu admite punerea în pericol a vieții oamenilor, Radu a decis să facă o dezvăluire publică.

Avvertizarea de integritate

– dezvăluire cu bună-credință de către un angajat a unei practici ilegale ce constituie o amenințare sau un prejudiciu adus interesului public (Legea nr.122/2018 privind avertizorii de integritate).

Totuși, de ce ar trebui să dezvăluiți neregulile, ilegalitățile, actele de corupție din cadrul instituției în care activați, fie ea publică sau privată?

- ▶ O „mică și neînsemnată” neregulă din procesul muncii s-ar putea să genereze un efect devastator asupra altor oameni, care beneficiază de serviciile sau produsele entității în care lucrați.
- ▶ Dacă Dvs., în calitate de persoană care cunoaște situația din interiorul entității, nu veți dezvălui neregulile/ilegalitățile, s-ar putea ca despre acestea să nu se afle niciodată, iar situația să se perpetueze la nesfârșit.
- ▶ Dezvăluirea informațiilor despre nereguli/ilegalități va contribui la îmbunătățirea și consolidarea proceselor de muncă în cadrul entității în care activați, prin remedierea problemelor depistate.
- ▶ Eliminarea neregulilor, ilegalităților sau actelor de corupție, datorită avertizării de integritate, va spori satisfacția emoțională a sentimentului că dreptatea a triumfat.

Maria este bucătăreasă într-o grădiniță din Chișinău. Într-o zi, a observat că fileul de pește, care trebuia pus pe masa copiilor, era expirat.

Ca să nu pună în pericol sănătatea copiilor, Maria a refuzat să-l gătească și a informat conducerea instituției.

Conducerea a ignorat-o și chiar a amenințat-o, dar pentru că sănătatea copiilor este primordială, Maria a decis să informeze publicul, mai exact părinții, despre produsele expirate.

Doar după aceasta autoritățile s-au autosesizat și au rezolvat problema.

**Fii ca Maria, arată că îți pasă!
Nu tolera practicile ilegale din instituția în care lucrezi!**

I. AVERTIZORUL DE INTEGRITATE

Cine este avertizorul de integritate?

Avertizorul de integritate este angajatul care dezvăluie cu bună-credință o ilegalitate sau un act de corupție, care amenință sau aduce un prejudiciu interesului public.

Angajat se consideră o persoană fizică care are sau a avut în ultimele 12 luni în raport cu un angajator:

- ▶ calitate de salariat, în sensul legislației muncii;
- ▶ calitate de stagiar sau voluntar;
- ▶ raporturi juridice contractuale, civile.

FII AVERTIZOR DE INTEGRITATE!
www.ombudsman.md   www.avertizori.capc.md

Dezvăluie practicile ilegale/actele de corupție care au loc în cadrul instituției publice/private în care activezi direct angajatorului, la CNA, CAPC sau public, prin intermediul mass-media sau al rețelelor de socializare.

Vei beneficia de protecție din partea angajatorului sau a Avocatului Poporului, în cazul în care ești supus răzbunării din partea colegilor și/sau a șefului.

Se garantează confidențialitatea datelor cu caracter personal ale angajatului care dezvăluie o practică ilegală.

Arată că îți pasă!

Dezvăluie practicile ilegale la:

- linia națională anticorupție

0-800-55555

- prin sistemul electronic de dezvăluire on-line de pe

www.cna.md

Statul protejează avertizorii de integritate?

Pentru a încuraja angajații să comunice despre practicile ilegale sau alte nereguli care prejudiciază interesul public, Republica Moldova s-a asigurat cu un cadru legal și instituțional corespunzător:

Legea nr.122/2018 privind avertizorii de integritate, care are drept obiective:

- ▶ promovarea climatului de integritate în sectoarele public și privat;
- ▶ asigurarea protecției avertizorilor de integritate împotriva răzbunării, în contextul examinării dezvăluirilor de interes public ale practicilor ilegale;
- ▶ prevenirea și sancționarea răzbunărilor împotriva avertizorilor de integritate;

Hotărârea Guvernului nr. 23 din 22.01.2020 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de examinare și raportare internă a dezvăluirilor practicilor ilegale, care stabilește:

- ▶ procedura de raportare internă a dezvăluirilor practicilor ilegale de către angajați;
- ▶ procedura de înregistrare și examinare a dezvăluirilor practicilor ilegale, de recunoaștere în calitate de avertizor de integritate;
- ▶ procedura de aplicare a măsurilor de protecție față de angajații care dezvăluie cu bună-credință și în interes public practicile ilegale interne;

Angajatorul – autoritatea responsabilă de examinarea și de protecția avertizorilor de integritate în cazul dezvăluirilor interne ale practicilor ilegale.

Centrul Național Anticorupție – autoritatea responsabilă de examinarea dezvăluirilor practicilor ilegale.

Oficiul Avocatului Poporului – autoritatea de protecție a avertizorilor de integritate în cazul dezvăluirilor externe și publice ale practicilor ilegale.

II. AVERIZAREA DE INTEGRITATE

Ce informații vor fi considerate a fi avertizări de integritate (dezvăluiri ale practicilor ilegale)?

Se consideră avertizare de integritate dezvăluirea:

- **actelor de corupție** – infracțiuni și contravenții, săvârșite în sectorul public și în cel privat, a căror sancționare este prevăzută de Codul penal¹ (Capitolul XV. Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică) și Codul contravențional²

Eugen este voluntar în Partidul „Viață bună pentru toți”, ajutând la promovarea ideilor formațiunii politice. În cadrul campaniei de promovare au fost elaborate și mediatizate spoturi TV și radio, au fost organizate mai multe seminare la care au participat sute de participanți cărora le-au fost distribuite pungi cu produse alimentare și tichete pentru procurarea alimentelor. Totodată, partidul a procurat mii de puiți de nuc pe care i-a plantat în curțile școlilor din sate. În cadrul activităților din campania de promovare, Eugen a aflat că membrii partidului sunt salariați și că, de fapt, nu plătesc nicio cotizație de partid, iar activitățile partidului sunt finanțate de peste hotarele țării și de șeful Întreprinderii de stat „Gazele Moldovei”. Eugen a decis să organizeze o conferință de presă, pentru a face publică informația privind anvergura cheltuielilor partidului și proveniența surselor de finanțare.

Natalia lucrează în calitate de femeie de serviciu la Secția de calificare a conducătorilor auto din mun. „X”, făcând curățenie dimineața în zilele pare și seara în zilele impare. În procesul activității a văzut că Ion (o persoană care nu activează în cadrul Secției de calificare a conducătorilor auto) permanent se află în sediu sau în preajma instituției și comunică atât cu colaboratorii Secției de calificare a conducătorilor auto, cât și cu persoanele care vor să susțină proba practică a examenului de obținere a permisului de conducere pentru categoria „B”. Totodată, în birourile colaboratorilor permanent pot fi văzute cutii cu alcool, ciocolate etc. Întrucât eliberarea permisului de conducere, fără o verificare riguroasă a deprinderilor practice, ar pune în pericol viața oamenilor în trafic, Natalia a decis să meargă la Șeful secției de calificare a conducătorilor auto din mun. „X”, pentru a-l informa despre practicile ilegale din instituție.

- 1 Coruperea activă; darea de mită; coruperea alegătorilor; coruperea pasivă; luarea de mită; primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației; traficul de influență; manipularea unui eveniment; pariurile aranjate; finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale; delapidarea patrimoniului public; delapidarea mijloacelor din fondurile externe; utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe.
- 2 Primirea de recompensă nelegitimă sau de folos material (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii); utilizarea fondurilor nedeclarate, neconforme sau venite din străinătate pentru finanțarea partidelor politice; utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe, obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe, însușirea patrimoniului public sau a mijloacelor din fondurile externe (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii).

- **actelor conexe actelor de corupție** – infracțiuni și contravenții, săvârșite în sectorul public și în cel privat, săvârșite împreună sau în legătură directă cu un act de corupție și a căror sancționare este prevăzută de Codul penal³ și Codul contravențional⁴

Andrei este student la drept în anul III și, deoarece este preocupat de domeniul protecției drepturilor intelectuale, a acceptat să meargă la stagiul într-o companie specializată în înregistrarea mărcilor. În timpul aflării sale la stagiul, în cadrul companiei a fost angajat Petru, care tocmai se eliberase din postul de șef al unei secții din cadrul AGEPI. Datorită relațiilor lui Petru cu foștii colegi de la AGEPI, compania a reușit să înregistreze câteva mărci, similare cu mărcile larg cunoscute și care ar putea genera confuzii în rândul consumatorilor. Deoarece această practică induce în eroare consumatorii cu privire la proveniența produsului și prejudiciază mărcile larg cunoscute, Andrei a depus o avertizare de integritate la Centrul Național Anticorupție.

- **faptelor coruptibile** – contravenții⁵ și abateri disciplinare⁶

Dumitru este medic în Spitalul Y. În cadrul spitalului lunar se fac achiziții de medicamente și alte materiale de consum. Întrucât achizițiile se fac fără a ține cont de necesitățile reale ale spitalului, medicii permanent simt lipsa anumitor preparate sau se plâng că unele aparate nu funcționează, Dumitru a decis să informeze Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale despre încălcarea regulilor de inițiere și desfășurare a procedurilor de achiziție publică.

- 3 Exercițarea atribuțiilor de serviciu în sectorul public în situație de conflict de interese; exercițarea atribuțiilor de serviciu în sectorul privat în situație de conflict de interese; abuzul de putere sau abuzul de serviciu în sectorul public; abuzul de serviciu în sectorul privat; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; neglijența în serviciu; falsificarea rezultatelor votării; obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe; falsul în acte publice; falsul în documente contabile; tănuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul public; tănuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul privat; îmbogățirea ilicită; încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale; încălcarea regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a regulilor de acordare a despăgubirii/indemnizației de asigurare; gestiunea defectuoasă sau frauduloasă a băncii; obstrucționarea supravegherii bancare.
- 4 Favoritismul (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii); exercițarea atribuțiilor de serviciu în situație de conflict de interese; abuzul de putere sau abuzul de serviciu (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii); excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii); excesul de putere privind actele permise; încălcarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor în ierarhie, limitărilor de publicitate; încălcarea regimului juridic al restricțiilor și limitărilor în legătură cu încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu și cu migrarea agenților publici în sectorul privat (pantoflajul).
- 5 Neluarea măsurilor de asigurare a integrității în cadrul entităților publice; tănuirea unui act de corupție ori a unui act conex acestuia sau neluarea măsurilor de rigoare; încălcarea regulilor de inițiere și desfășurare a procedurilor de achiziție publică; neasigurarea măsurilor de protecție a funcționarului public; încălcarea regulilor de depunere a declarației de avere și interese personale; nedeclararea sau nesoluționarea conflictului de interese; refuzul de conformare la decizia de soluționare a conflictului de interese.
- 6 Faptele coruptibile ce se referă la toate celelalte tipuri de încălcări ale obligațiilor, decât cele ce constituie contravenții, stabilite pentru agenții publici, conducătorii entităților publice, foștii agenți publici, organizațiile comerciale, registratorii persoanelor juridice și autoritățile anticorupție, prevăzute de prezenta lege și de legile care conțin reglementări referitoare la asigurarea integrității în sectorul public și în cel privat.

● încălcărilor de mediu

Mihai este chelner la un bar, situat în preajma zonei de odihnă a râului Nistru. Proprietarul barului, regulat, prestează servicii de auto-spălătorie în zona de protecție a râului prietenilor și cunoștințelor sale. Mihai a decis facă o dezvăluire externă și a informat Centrul Național Anti-corupție despre această ilegalitate.

● încălcărilor drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei

Oleg este muncitor în cadrul unei companii de construcții, care a fost contractată pentru a efectua reparația unui azil de bătrâni. În procesul efectuării lucrărilor de construcții, Oleg a văzut comportamentul agresiv și violent al colaboratorilor azilului, inclusiv a directorului, față de persoanele vârstnice. Oleg a decis să scrie în ziarul local despre practicile ilegale din azilul de bătrâni.

● încălcărilor ce țin de securitatea națională

Nicolae este proprietarul unei companii a cărei specific de activitate este exportul grâului. Acesta a procurat, la un preț avantajos, de la compania X cantități importante de grâu, pe care urmează să-l exporte. Din discuțiile cu vânzătorul, Nicolae a aflat că acesta are relații cu diverse persoane sus-puse, iar în caz de necesitate îi va livra și alte cantități de cereale din rezerva de stat de grâu. Nicolae a depus o avertizare de integritate la Centrul Național Anticorupție.

● altor încălcări, acțiuni sau inacțiuni care amenință sau prejudiciază interesul public

Sergiu este cofetar în întreprinderea „Dulciurile copilăriei” și este responsabil de fabricarea dulciurilor fără zahăr, destinate persoanelor cu diabet zaharat. Șeful de producție al întreprinderii nu asigură întreprinderea cu cantități suficiente de înlocuitor de zahăr și impune angajații să utilizeze zahărul pentru produsele destinate persoanelor cu diabet zaharat. Pentru a nu pune în pericol viața oamenilor și pentru a nu admite astfel de nereguli, Sergiu a informat directorul întreprinderii despre aceste practici.

Clauzele de confidențialitate și de secret profesional dintre angajator și angajat nu împiedică dezvăluirea practicilor ilegale!

În procesul examinării dezvăluirilor practicilor ilegale și protecției avertizorilor de integritate se aplică următoarele principii:

- ▶ principiul protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- ▶ principiul egalității și nediscriminării;
- ▶ principiul intoleranței manifestărilor de corupție în cadrul entităților publice și private;
- ▶ principiul prezumției buneii-credințe a angajatului care dezvăluie o practică ilegală;
- ▶ principiul responsabilității, conform căruia avertizorul de integritate este obligat să susțină reclamația cu date sau indicii privind practicile ilegale.

Dezvăluirea practicii ilegale de către un angajat se consideră veridică până la proba contrară!

III. PROCEDURA DE EXAMINARE A AVERTIZĂRILOR DE INTEGRITATE

Dezvăluirea practicii ilegale poate fi făcută:

- ▶ Angajatorului (dezvăluirea internă);
- ▶ Centrului Național Anticorupție (dezvăluirea externă);
- ▶ Public (prin intermediul mass-media, pe rețelele sociale etc).

Angajatul decide cum și cui face dezvăluirea practicilor ilegale. Legea nu stabilește o anumită ordine în care urmează a fi făcută dezvăluirea. Totuși, angajatul poate omite dezvăluirea practicii ilegale Angajatorului, făcând o dezvăluire externă (CNA) sau publică, atunci când consideră că:

- ▶ Angajatorul ar putea fi implicat în practicile ilegale dezvăluite;
- ▶ există riscul nerespectării confidențialității datelor sale;
- ▶ există riscul pierderii, al dispariției sau al distrugerii probelor;
- ▶ Angajatorul nu i-a asigurat înregistrarea dezvăluirii practicilor ilegale sau nu l-a informat cu privire la rezultatele examinării în termen de 30 de zile de la data înregistrării în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate.

Angajatul poate face avertizarea de integritate:

- ▶ în scris (vezi anexa);
- ▶ on-line, prin sistemul electronic de dezvăluire al Angajatorului (dacă există) sau al CNA;
- ▶ verbal, prin comunicare la linia telefonică anticorupție a Angajatorului sau a CNA.

Angajatul este de bună-credință dacă dezvăluirea practicii ilegale pe care a făcut-o este veridică sau dacă are convingerea rezonabilă că este veridică și amenință sau prejudiciază interesul public.

Ce acțiuni întreprinde Angajatorul în cazul unei dezvăluiri a practicilor ilegale?

- ▶ Respectă confidențialitatea identității angajatului, cu excepția dezvăluirii publice și a cazurilor de pornire a procedurilor penale sau contravenționale în care este atras în calitate de martor și solicită protecție.
- ▶ Asigură înregistrarea dezvăluirii în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate, dacă aceasta întrunește condițiile pentru a fi recunoscută drept avertizare de integritate.
- ▶ Transmite informația cuprinsă în dezvăluire unei autorități de examinare competente, dacă dezvăluirea internă a practicii ilegale conține elementele constitutive ale unei contravenții sau infracțiuni.
- ▶ Întreprinde imediat măsuri de preîntâmpinare a acțiunilor ce pot cauza un prejudiciu interesului public, inclusiv dispunerea suspendării acțiunilor.

- ▶ Comunică detalii⁷ privind înregistrarea dezvăluirii, dacă aceasta a fost înregistrată.
- ▶ Asigură protecția avertizorului de integritate, dacă aceasta a fost solicitată de avertizor.

Angajatorul trebuie să implementeze un sistem intern de denunțare a manifestărilor de corupție și protecție a avertizorilor de integritate, fiind obligat:

- ▶ să aprobe procedurile de examinare și raportare internă a dezvăluirilor practicilor ilegale conform modelului stabilit de Guvern.
- ▶ să înființeze, dacă este necesar, canale interne de comunicare a dezvăluirilor practicilor ilegale și a avertizărilor de integritate interne (linii telefonice de încredere, cutii poștale, adrese electronice).

Ce acțiuni întreprinde CNA în calitate de autoritate responsabilă de examinarea dezvăluirilor practicilor ilegale externe?

- ▶ Înregistrează dezvăluirile practicilor ilegale primite în scris, prin sistemul electronic de dezvăluire on-line, precum și pe cele primite la linia națională anticorupție, dacă acestea întrunesc cerințele de conținut, pentru a fi recunoscute drept avertizări de integritate și înregistrate în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate.
- ▶ Se autosesizează și înregistrează dezvăluirile practicilor ilegale făcute publice, dacă acestea întrunesc cerințele de conținut.
- ▶ Comunică detalii⁸ privind înregistrarea dezvăluirii, dacă aceasta a fost înregistrată.
- ▶ Respectă confidențialitatea identității angajatului, cu excepția dezvăluirii publice și a cazurilor de pornire a procedurilor penale sau contravenționale în care este atras în calitate de martor și solicită protecție.
- ▶ Examinează dezvăluirile practicilor ilegale care se referă la acte de corupție și comunică în scris angajatului despre rezultatul examinării în termen de 30 zile.
- ▶ Transmite, în termen de 3 zile lucrătoare, altor entități publice, potrivit competențelor, dezvăluirile practicilor ilegale care au ca subiect alte practici ilegale decât cele care se referă la actele de corupție și amenință sau aduce prejudicii interesului public.

---

7 Confirmarea scrisă privind înregistrarea în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate/numărul de înregistrare a apelului; faptul inițierii unei examinări a circumstanțelor descrise în avertizarea de integritate; termenul în care va fi informat despre rezultatele examinării/termenul în care poate reveni cu un apel sau, după caz, în care operatorul îl va contacta telefonic (conform preferințelor angajatului), pentru a-l informa despre rezultatele examinării; despre respectarea confidențialității identității avertizorului de integritate la examinarea dezvăluirii; faptul că statutul de avertizor de integritate îi va fi retras dacă, pe parcursul examinării, se constată că dezvăluirea nu întrunește vreuna dintre condițiile prevăzute pentru a fi recunoscută drept avertizare de integritate.

8 Confirmarea scrisă privind înregistrarea în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate/numărul de înregistrare a apelului; faptul inițierii unei examinări a circumstanțelor descrise în avertizarea de integritate; termenul în care va fi informat despre rezultatele examinării/termenul în care poate reveni cu un apel sau, după caz, în care operatorul îl va contacta telefonic (conform preferințelor angajatului) pentru a-l informa despre rezultatele examinării; despre respectarea confidențialității identității avertizorului de integritate la examinarea dezvăluirii; faptul că statutul de avertizor de integritate îi va fi retras dacă, pe parcursul examinării, se constată că dezvăluirea nu întrunește vreuna dintre condițiile prevăzute pentru a fi recunoscută drept avertizare de integritate.

- ▶ Se autosesează în cazul în care dezvăluirea publică a practicilor ilegale conține elementele constitutive ale unei contravenții sau infracțiuni din domeniul corupției.
- ▶ Întreprinde imediat măsuri de preîntâmpinare a acțiunilor ce pot cauza un prejudiciu interesului public, inclusiv dispunerea suspendării acțiunilor.
- ▶ Asigură promovarea și funcționarea liniei naționale anticorupție.
- ▶ Înființează, dacă este necesar, canale interne de comunicare a dezvăluirilor practicilor ilegale și a avertizărilor de integritate interne (linii telefonice de încredere, cutii poștale, adrese electronice).

Pentru a fi înregistrată, o avertizare de integritate trebuie să întrunească mai multe condiții:

- ▶ să fie făcută de un angajat al unei entități publice sau private;
- ▶ să se refere la activitatea entității al cărei angajat este;
- ▶ să conțină informații/probe despre practicile ilegale și prejudicierea reală, iminentă sau potențială a interesului public;
- ▶ persoana care face dezvăluirea trebuie să se identifice (nume, prenume, locul de muncă, date de contact, iar în cazul adresării în scris a avertizării de integritate – și semnătura).

Statutul de avertizor de integritate, se obține doar dacă dezvăluirea a fost înregistrată în Registru.

Dacă pe parcursul examinării dezvăluirii se constată că aceasta nu este făcută de un angajat sau nu se referă la activitatea entității al cărei angajat este, sau persoana care face dezvăluirea nu s-a identificat, informația transmisă se examinează în baza regulilor generale.

În cât timp se examinează dezvăluirile ilegale?

Termenul de examinare a dezvăluirilor practicilor ilegale este de 30 de zile, calculat de la data înregistrării în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate. Acest termen poate fi prelungit cu încă 30 de zile, în caz de necesitate.

Avertizorul de integritate va fi informat despre:

- ▶ termenul de examinare a dezvăluirilor practicilor ilegale;
- ▶ prelungirea termenului de examinare a dezvăluirilor practicilor ilegale;
- ▶ faptul că avertizarea de integritate va fi examinată în condițiile și termenele prevăzute de Codul contravențional sau de Codul procedură penală, atunci când în baza avertizării de integritate este pornit un proces contravențional sau penal.

CE TREBUIE SĂ CUNOAȘTEȚI DESPRE AVERTIZĂRILE DE INTEGRITATE?

Condițiile pe care trebuie să le întrunească
dezvăluirea practicilor ilegale,
pentru a fi recunoscută drept avertizare de integritate:

1 Trebuie să fie făcută de un angajat al unei entități publice/private;

2 Trebuie să se refere la activitatea entității al cărei angajat este;

3 Să conțină informații despre practicile ilegale și să fie de interes public;

4 Persoana care face dezvăluirea trebuie să se identifice;

5 Trebuie să fie făcută cu bună-credință.

Avertizarea de integritate se comunică:

- angajatorului;
- Centrului Național Anticorupție;
- mass-mediei, pe rețelele de socializare sau societății civile.

Dezvăluirile practicilor ilegale sau actelor de corupție se înregistrează în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate. Identitatea avertizorului de integritate nu se divulgă.

**Arată că îți pasă!
Fii avertizor de integritate!**

IV. PROTECȚIA AVERTIZORULUI DE INTEGRITATE

Când avertizorul de integritate poate solicita protecție?

În cazul răzbunării (prin acțiuni, inacțiuni sau amenințări) din partea angajatorului sau a unei alte persoane din cadrul entității publice sau private în care activează, avertizorul de integritate este în drept să solicite protecție din partea:

- ▶ Angajatorului, în cazul dezvăluirilor interne ale practicilor ilegale;
- ▶ Oficiului Avocatului Poporului, în cazul dezvăluirilor externe și publice ale practicilor ilegale.

Care sunt garanțiile pentru protecția avertizorului de integritate?

Avertizorul de integritate beneficiază de următoarele garanții:

- ▶ transferul său ori al persoanei care întreprinde acțiuni de răzbunare, pe perioada examinării cererii de acordare a protecției, într-o altă subdiviziune a entității publice sau private în care activează, cu menținerea specificului de activitate, pentru a exclude sau a limita influența persoanei care s-a răzbunat în legătură cu avertizarea de integritate sau dezvăluirea practicilor ilegale;
- ▶ sancționarea persoanei care s-a răzbunat în legătură cu avertizarea de integritate sau dezvăluirea practicilor ilegale ori, după caz, a conducătorului entității publice sau private pentru neasigurarea măsurilor de protecție;
- ▶ anularea sancțiunii disciplinare, constatată de către angajator sau, după caz, de către instanța de contencios administrativ, care i-a fost aplicată angajatului ca urmare a unei dezvăluiri în interes public făcute cu bună-credință;
- ▶ despăgubirea prejudiciilor materiale și morale suportate în urma răzbunării.

Ce trebuie să facă avertizorul de integritate pentru a obține protecție?

Avertizorul va depune o cerere, în forma scrisă, Angajatorului sau Avocatului Poporului, dacă întrunește următoarele condiții:

- ▶ este recunoscut în calitate de avertizor de integritate sau să fi făcut o dezvăluire publică a practicilor ilegale;
- ▶ este supus răzbunării;
- ▶ există legătură de cauzalitate între dezvăluirea practicilor ilegale și pretinsa răzbunare.

Cererea va fi examinată de către Angajator/Avocatul Poporului în termen de 15 zile, calculat din data înregistrării acesteia.

Angajatorul/Avocatul Poporului, în urma examinării cererii de protecție, poate admite sau respinge cererea de protecție. În tot cazul, Angajatorul/Avocatul Poporului, va informa avertizorul de integritate cu privire la satisfacerea cererii sale sau despre motivele refuzului.

Protecția poate fi retrasă dacă:

- ▶ informația comunicată nu este veridică, inclusiv se demonstrează că angajatul cunoștea sau trebuia să cunoască despre caracterul fals al conținutului dezvăluirii sale (dezvăluirea nu este făcută cu bună-credință);
- ▶ pretinsa răzbunare nu este reală;
- ▶ între dezvăluirea de interes public și pretinsa răzbunare nu există legătură de cauzalitate. Angajatorului îi revine sarcina să demonstreze că măsurile întreprinse față de angajat nu au legătură cu avertizarea de integritate sau implicarea acestuia în orice calitate în raport cu o avertizare de integritate. În caz contrar, faptele angajatorului se consideră răzbunare.

În calitate de autoritate de protecție a avertizorilor de integritate, Angajatorul este obligat:

- ▶ să întreprindă acțiuni cu caracter administrativ în vederea încetării răzbunării împotriva angajatului, inclusiv la locul de muncă;
- ▶ să întreprindă acțiuni cu caracter administrativ în vederea asigurării protecției acestuia ca avertizor de integritate;
- ▶ să anuleze actele administrative cu valoare de răzbunare în legătură cu dezvăluirea practicilor ilegale făcute de avertizorul de integritate;
- ▶ să repare prejudiciile materiale și morale cauzate avertizorului de integritate.

Deciziile, acțiunile și inacțiunile Angajatorilor se contestă în contencios administrativ, după epuizarea procedurii prealabile.

Deciziile, acțiunile și inacțiunile angajatorului entitate privată în calitate de autoritate de protecție a avertizorilor de integritate se contestă în procedură civilă, în termen de 30 de zile.

În calitate de autoritate de protecție a avertizorilor de integritate, Avocatul Poporului:

- ▶ este obligat să examineze cererea de protecție a avertizorilor de integritate și să contribuie la apărarea acestora în conformitate cu Legea nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul);
- ▶ este în drept să solicite concursul autorităților și persoanelor cu funcții de răspundere în vederea organizării controlului circumstanțelor care urmează a fi elucidate. Controlul nu poate fi încredințat autorității sau persoanei cu funcții de răspundere ale cărei decizii, acțiuni sau inacțiuni sunt contestate. Persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile sunt obligate să prezinte Avocatului Poporului materialele, documentele și informațiile solicitate în cel mult 10 zile de la data solicitării, dacă în solicitare nu se prevede un alt termen;

- ▶ este obligat să contribuie la soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor între autoritățile publice și avertizorii de integritate și depune toată diligența pentru soluționarea cererilor prin concilierea părților și căutarea unor soluții reciproc acceptabile. Concilierea poate avea loc la orice etapă de examinare a cererii și, la solicitarea părților, se poate finaliza prin semnarea unui acord de conciliere;
- ▶ prezintă un aviz care va cuprinde recomandări privind măsurile ce urmează a fi întreprinse pentru repunerea imediată în drepturi a avertizorului de integritate, dacă constată că acesta întrunește condițiile pentru acordarea protecției. Autoritatea sau persoana cu funcție de răspundere care a primit avizul este obligată să-l examineze în termen de 30 de zile și să comunice în scris Avocatului Poporului despre măsurile luate în vederea remedierii situației. Dacă Avocatul Poporului nu este de acord cu măsurile întreprinse, este în drept să se adreseze unui organ ierarhic superior pentru luarea măsurilor ce se impun în vederea executării recomandărilor cuprinse în avizul său și/sau să informeze opinia publică. Organul ierarhic superior este obligat să comunice despre măsurile luate în termen de 45 de zile;
- ▶ este în drept să intervină pe lângă autoritățile competente cu un demers pentru intentarea unei proceduri disciplinare sau penale în privința persoanei cu funcție de răspundere care a comis încălcarea garanțiilor pentru protecția avertizorilor de integritate, să sesizeze persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile asupra cazurilor de neglijență în serviciu, de încălcare a eticii de serviciu, de tergiversare și birocratism;
- ▶ este în drept să adreseze în instanța de judecată cereri în apărarea intereselor avertizorului de integritate ale cărui drepturi și libertăți fundamentale au fost încălcate. De asemenea, poate interveni în proces pentru a pune concluzii în vederea apărării drepturilor, libertăților, intereselor legitime și asigurării garanțiilor pentru protecția avertizorilor de integritate;
- ▶ elaborează și prezintă autorităților publice, organizațiilor și întreprinderilor, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, organizațiilor necomerciale și persoanelor cu funcții de răspundere de orice nivel obiecții și propuneri de ordin general referitoare la îmbunătățirea activității acestora.

Deciziile Avocatului Poporului privitor la examinarea sau respingerea cererilor, prin care se solicită protecția avertizorului de integritate, nu pot fi contestate.

Răspunderea pentru încălcarea prevederilor Legii privind avertizorii de integritate

Răspunderea disciplinară și/sau contravențională a Angajatorului/CNA (inclusiv reprezentanții acestora) va fi angajată pentru:

- ▶ neluarea măsurilor de asigurare a dezvăluirii practicilor ilegale în cadrul entității;
- ▶ nerespectarea confidențialității angajaților care dezvăluie practici ilegale;
- ▶ neasigurarea măsurilor de protecție a angajaților recunoscuți în calitate de avertizori de integritate;
- ▶ divulgarea identității avertizorului de integritate persoanelor pretins responsabile de practicile ilegale pe care acesta le invocă.

Răspunderea contravențională sau, după caz penală, va fi angajată pentru:

- ▶ neluarea măsurilor de încetare sau de suspendare a faptelor care prejudiciază interesul public și/sau de preîntâmpinare a faptelor care pot cauza prejudicii ulterioare interesului public;
- ▶ răzbunarea împotriva avertizorului de integritate.

V. ACTE NORMATIVE ȘI SURSE UTILE DE INFORMAȚIE

Acte normative:

- ▶ Constituția Republicii Moldova
- ▶ Legea nr.105-XVI din 16.05.2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal
- ▶ Legea nr.325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale
- ▶ Legea nr.52 din 03 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul)
- ▶ Legea nr.164 din 31.07.2015 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului
- ▶ Legea integrității nr.82 din 25.05.2017
- ▶ Legea nr.122 din 12.07.2018 privind avertizorii de integritate
- ▶ Hotărârea Guvernului nr.23 din 22.01.2020 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de examinare și raportare internă a dezvăluirilor practicilor ilegale

Resurse informaționale:

- ▶ Centrul Național Anticorupție – <https://cna.md/>
- ▶ Avocatul Poporului (Ombudsmanul) – www.ombudsman.md
- ▶ Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției – <https://www.capc.md/>, <https://avertizori.capc.md/>
- ▶ Registrul avocaților – <http://uam.md/index.php?pag=news&id=918&l=ro;>
- ▶ Baza de date a avocaților – <http://db.avocatul.md/>
- ▶ Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat – www.cnajgs.md, statparajurist.cnajgs.md

Linkuri utile:

- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=0RGsxKGwCck>
- ▶ <https://www.facebook.com/PNUDMoldova/videos/dic%C8%9Bionarul-integrit%C4%83%C8%9Bii-avertizorul-de-integritate/2857647474478256/>
- ▶ <https://www.cna.md/pageview.php?l=ro&idc=179&t=/Avertizorii-de-integritate/Materiale-video&>

Formulare utile:

Anexa nr.1: Formularul dezvăluirii interne a practicii ilegale

I. Date generale despre angajat	
Se completează de către angajat	Se completează de către angajator (persoana responsabilă de examinarea dezvăluirii)*
1. Locul de muncă, subdiviziunea în care activează, funcția ocupată _____ _____ _____	1. _____ _____ _____ _____
2. Relația cu angajatorul (contract individual de muncă sau raporturi juridice contractuale, civile) _____ _____ _____	2. _____ _____ _____ _____
II. Date despre practica ilegală	
1. Descrierea practicii ilegale dezvăluite _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	1. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____
2. Amenințarea/prejudicierea interesului public prin practica ilegală (în ce constă aceasta) _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	2. _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____

<p>3. Prezentarea probelor/informațiilor care confirmă practica ilegală dezvăluită sau indicarea modalităților de verificare a informației dezvăluite</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>3. _____</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>4. Cu referire la această practică ilegală, ați făcut o dezvăluire publică sau o dezvăluire anterioară (transmisă altor autorități, altor persoane fizice și/sau juridice ori reprezentanților societății civile și/sau mass-mediei)? (Se indică data, luna, anul și cui a fost transmisă această dezvăluire)</p> <hr/> <hr/> <hr/>	
<p>III. Recunoașterea în calitate de avertizor de integritate**</p>	
<p>Decizia: _____</p> <hr/>	
<p>_____</p> <p>(Data)</p>	<p>_____</p> <p>(Semnătura persoanei responsabile de examinarea dezvăluirii practicii ilegale)</p>
<p>C O T O R</p> <p>Dezvăluirea internă a practicii ilegale este recepționată de către _____</p> <hr/> <p>(Numele, prenumele persoanei responsabile care recepționează dezvăluirea)</p> <p>Numărul de înregistrare în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate</p> <hr/>	

* Se verifică dacă dezvăluirea întrunește condițiile prevăzute la art. 11 alin. (1).

** Se completează de către angajator (persoana responsabilă de examinarea dezvăluirii), menționându-se dacă dezvăluirea întrunește condițiile prevăzute la art. 11 alin. (1) și angajatul este recunoscut în calitate de avertizor de integritate.

Notă: Numele, prenumele, datele de contact, iar în cazul în care dezvăluirea se face în scris, și semnătura angajatului sînt indicate pe versoul formularului.

Anexa nr.2: Formularul dezvăluirii externe a practicii ilegale

I. Date generale despre angajat	
Se completează de către angajat	Se completează de către angajator (persoana responsabilă de examinarea dezvăluirii)*
<p>1. Locul de muncă, subdiviziunea în care activează, funcția ocupată</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>2. Relația cu angajatorul (contract individual de muncă sau raporturi juridice contractuale, civile)</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>2. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
II. Date despre practica ilegală	
<p>1. Descrierea practicii ilegale dezvăluite</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>1. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>2. Amenințarea/prejudicierea interesului public prin practica ilegală (în ce constă aceasta)</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>2. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
<p>3. Prezentarea probelor/informațiilor care confirmă practica ilegală dezvăluită sau indicarea modalităților de verificare a informației dezvăluite</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	<p>3. _____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

4. Cu referire la această practică ilegală, ați făcut anterior o dezvăluire internă (la angajator)?

- Da
 Nu

În cazul în care bifați „Da”, indicați:

Data, luna, anul depunerii _____

Care a fost rezultatul examinării de către angajator a dezvăluirii practicii ilegale, și anume:

1. Ați fost recunoscut în calitate de avertizor de integritate?

- Da
 Nu

2. Ați fost supus răzbunării (prin acțiuni, inacțiuni sau amenințări) din partea angajatorului sau a unei alte persoane din cadrul entității publice sau private în care activați? (Se indică care sînt măsurile de răzbunare și numele persoanelor care întreprind măsuri de răzbunare.)

_____
_____
_____

3. Situația la locul de muncă vă este/v-a fost înrăutățită în legătură cu avertizarea de integritate pe care ați făcut-o?

- Nu
 Da. În ce constă aceasta? _____

_____
_____

5. Cu referire la această practică ilegală, ați făcut o dezvăluire publică sau o dezvăluire anterioară (transmisă altor autorități, altor persoane fizice și/sau juridice ori reprezentanților societății civile și/sau mass-mediei)? (Se indică data, luna, anul și cui a fost transmisă această dezvăluire.)

_____
_____
_____

III. Recunoașterea în calitate de avertizor de integritate**

Decizia: _____
_____

_____
(Data)

_____
(Semnătura persoanei responsabile de
examinarea dezvăluirii practicii ilegale)

C O T O R

Dezvăluirea externă a practicii ilegale este recepționată de _____

(Numele, prenumele persoanei responsabile care recepționează dezvăluirea)

Numărul de înregistrare în Registrul dezvăluirilor practicilor ilegale și al avertizărilor de integritate

* Se verifică dacă dezvăluirea întrunește condițiile prevăzute la art. 11 alin. (1).

** Se completează de către angajator (persoana responsabilă de examinarea dezvăluirii), menționându-se dacă dezvăluirea întrunește condițiile prevăzute la art. 11 alin. (1) și angajatul este recunoscut în calitate de avertizor de integritate.

Notă: Numele, prenumele, datele de contact, iar în cazul în care dezvăluirea se face în scris, și semnătura angajatului sînt indicate pe versoul formularului.

